

АНОТАЦІЇ

Тетяна Радієвська

НОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДОБИ КАМЕНЮ В АРХЕОЛОГІЧНОМУ ЗІБРАННІ НМІУ

Нові надходження до фондової групи «Доба каменю», які поповнили музей за останні роки, не тільки збагатили археологічну збірку НМІУ, але й надали можливість глибше розкрити окремі теми експозиції залу «Кам'яна доба на території України».

Ключові слова: доба каменю, колекція, наукові реконструкції

Олена Якубенко

АНТРОПОМОРФНА ПЛАСТИКА З ТРИПІЛЬСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ КОЛОМИЙЩИНА ІІ

Вводиться до наукового обігу комплекс антропоморфної пластики з колекції НМІУ, що походить з розкопок 1939 року на трипільському поселенні етапу В/ІІ Коломийщина ІІ поблизу села Халеп'я Київської області, проведених Трипільською експедицією під керівництвом Т. С. Пассек. У п'яти розкопаних наземних житлах та так званій «кухонній купі» було знайдено 57 статуеток (цілих та фрагментів), з них 10 були опубліковані раніше, 47 публікуються вперше. Серед них – схематизовані жіночі та чоловічі статуетки, переважно стоячі на одній конічній ніжці з виділеною ступнею, а також сидячі з одною ногою та двома розділеними ніжками. Дана публікація дозволяє виявити деякі невідомі раніше ознаки статуеток та конкретизувати відомі. Наявні дві розписні фігурки, що фіксують зв'язки з володимирівською та канівською групами трипільського населення. В цілому комплекс відтворює становлення традицій трипільського населення коломийщинської групи Середнього Подніпров'я у антропоморфній пластичі, які продовжуються в пізніших пам'ятках Коломийщини І.

Ключові слова: поселення, Коломийщина ІІ, житло, антропоморфна пластика, статуетки

Андрій Дубяга

КОЛЕКЦІЯ КАМ'ЯНИХ СОКИР КАТАКОМБНОЇ СПІЛЬНОТИ З ФОНДІВ СЛОВ'ЯНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Відсутність консолідованого погляду щодо значення кам'яних сокир в похованнях катакомбної спільноти викликає жваві дискусії в наукових колах. Тому ця тематика не втрачає актуальності. В фондах Слов'янського краєзнавчого музею зберігається доволі велика колекція кам'яних сокир, їхніх заготовок та фрагментів, відомості про які ще не введено в науковий обіг, або введено частково. Ці артефакти є інсигніями влади та підкреслюють прижиттєве становище похованого.

Ключові слова: кам'яні сокири, Слов'янський краєзнавчий музей

Сергій Діденко, Олександр Шелехань

НОВІ ЗНАХІДКИ СКІФСЬКИХ АРХАЇЧНИХ КИНДЖАЛІВ У ЗІБРАННІ НМІУ

В статті проаналізовані неопубліковані раніше екземпляри клинкової зброї VII–VI ст. до н.е., які зберігаються у фондах Національного музею історії України. Знахідки представлені депаспортизованими екземплярами та матеріалом із збірки О. Бобринського. Скоріше за все,

всі вони походять з дореволюційних досліджень курганних старожитностей Середнього Подніпров'я. Приведені аналогії з закритих комплексів свідчать про те, що депаспортизовані знахідки можуть датуватися достатньо широко, у межах століття.

Ключові слова: меч, кинджал, ранньоскіфський час

Юрій Грицик

ДО ПИТАННЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ КІНСЬКОЇ ВУЗДИ ІЗ КІСТЯНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ ЗІ СКІФСЬКИХ КУРГАНІВ БІЛЯ СЕЛА БУДКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті розглядаються функціональні кістяні елементи вузди коня із ранньоскіфських курганів біля с. Будки Роменського району Сумської області. Окреслюється коротка історіографія спроб реконструкцій. Подається графічна реконструкція можливого вигляду вузди та описується механізм дії.

Ключові слова: вузда, кістяні псалії, кістяні елементи вузди, скіфські кургани біля села Будки

Ольга Пукліна

СКЛЯНИЙ ПАРФУМЕРНИЙ ПОСУД З ОЛЬВІЇ ІЗ ЗІБРАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена скляним парфумерним посудинам римського часу з Ольвії із зібрання Національного музею історії України. Ця категорія матеріалу складає переважну більшість скляних виробів археологічної колекції. Різноманітність форм дозволяє припустити виготовлення даної групи посуду в різних склоробних центрах Римської імперії.

Ключові слова: антична культура, Ольвія, скляний посуд, парфумерія

Ірина Мезенцева

ТЕРАКОТИ З РОЗКОПОК ОЛЬВІЇ У КОЛЕКЦІЇ НМІУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЕКСПОЗИЦІЇ)

В експозиції НМІУ представлена значна добірка теракот VI–V ст. до н.е., значна частина яких походить з Ольвії (суч. с. Парутине Миколаївської обл.). Більшість теракот місцевого виробництва і виготовлені за тими ж технологічними і стилістичними принципами, що й в Греції, Малій Азії та античних містах Північного Причорномор'я. В роботі розроблено класифікацію представлених в експозиції теракот за хронологічними групами.

Ключові слова: теракоти, пластика, Ольвія, античні міста Північного Причорномор'я

Марина Хомчик, Юрій Бут

КАМ'ЯНІ ВИРОБИ АНТИЧНОГО ЧАСУ У ЗІБРАННІ НМІУ

Національний музей історії України володіє цікавими колекціями античного часу. Велику кількість матеріалу одержав музей більше чим за 100 років існування. На цей час вони налічують понад 20 тис. од. зб. Нині тільки кам'яних виробів античного часу в музеї близько 300 од. зб. Це фрагменти надгробних стел, постаментів з присвятними написами, фрагменти декретів, які є водночас ще й епіграфічними пам'ятками; речі щоденного господарського вжитку; фрагменти різноманітних архітектурних деталей культових та громадських споруд та інші предмети. На

деяких експонатах є залишки фарби. Думка що до безбарвності античного мистецтва існувала до середині XIX ст., а потім вона почала змінюватись. Однак тільки завдяки сучасним технологіям дослідникам античності вдалось виявити склад пігментів та відновити первинний вигляд деяких предметів. Зібрання виробів з каменю складає частину сучасної музейної колекції античного часу Національного музею історії України.

Ключові слова: Ольвія, Пантікапей, Тіра, кам'яні вироби, вапняковий підп'ятник, гончарний круг, вагові гири, енкаустика

Ольга Стрельник

ПРИВІСКИ ІЗ РАДИМИЧСЬКИХ КУРГАНІВ ПОБЛИЗУ С. АНТОНІВКА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В КОЛЕКЦІЇ НМІУ

Статтю присвячено публікації колекції бронзових привісок (XI ст.) з радимичських курганів біля с. Антонівка Суразького повіту Чернігівської губернії, що походили з розкопок П. М. Єременка 1894 р. і зараз зберігаються в Національному музеї історії України. Крім типових і поширених повсюдно в слов'янських землях круглих підвісків, лунниць, бубонців тут було знайдено оригінальну бляху з кінноголовою підвіскою та дрібні привіски головного убору. Більшість артефактів публікується вперше.

Ключові слова: бронзові привіски, радимичі, кургани, лунниці, бляха

Марина Стрельник, Юлія Безкоровайна

ДАВНЬОРУСЬКІ ПІДВІСКИ-АМУЛЕТИ ЗАКЛИНАЛЬНОЇ МАГІЇ (X–XIII ст.): ЇХНЄ МІСЦЕ В КОСТЮМІ ТА СЕМАНТИКА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НМІУ)

Бронзові підвіски-амулети у вигляді мініатюрних побутових речей – ключів, ложок, ковшів, гребінців, гольників були тісно пов'язані з релігійними уявленнями слов'ян і побутували на Русі в XI–XIII ст. Часто вони об'єднувалися спеціальними ланцюготримачами в набори, які набували властивостей могутнього талісмана-оберега, покликаного виконувати захисні функції. Є подібні старожитності і в зібранні Національного музею історії України (18 од. зб.). В статті подано характеристику цих предметів, розглянуто територію поширення, їх місце в костюмі та семантику. Більшість речей публікується вперше.

Ключові слова: слов'яни, підвіски-амулети, заклинальна магія, вірування, оберег

Олексій Дудко

ДАВНЬОРУСЬКЕ ПОСЕЛЕННЯ В СЕЛІ СМЯЧ ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ЗНАХІДКАМИ З КОЛЕКЦІЇ ЩОРСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На матеріалі археологічних знахідок з колекції Щорського історичного музею досліджується давньоруське поселення, розташоване у с. Смяч. На підставі датування за морфологічними ознаками вінець та місцем їх знаходження зроблено спробу визначити територію давньоруського поселення та її динаміку протягом X – першої половини XIII століття.

Ключові слова: Щорський історичний музей, Чернігівщина, село Смяч, Давня Русь

Олена Родіонова, Тамара Мироненко

**КИЇВСЬКЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ШОКОЛАДНО-ЦУКЕРКОВОЇ
ФАБРИКИ «ВАЛЕНТИН ЄФІМОВ» ЗА МАТЕРІАЛАМИ НМІУ**

Київська кондитерська фабрика – одне з найстаріших підприємств міста, яке протягом всього періоду існування лише з незначними перервами залишалась провідним постачальником солодкої продукції не тільки у Києві, але й далеко за межами держави. Експонати з музейної колекції дозволяють висвітлити історію знаменитої своїми виробами київської шоколадно-цукеркової фабрики Валентина Єфімова та металообробних фабрик фірм «Жако і Ко» та «М. Кока і М. Бірман» – постачальників пакувальних матеріалів.

Ключові слова: фабрика, акція, пакувальні матеріали.

Ганна Рафальська

**З ІСТОРІЇ ОДНОГО ЕКСПОНАТА
(ПЕРЕХІДНИЙ КУБОК м. КИЄВА З ФУТБОЛУ КІН. 1940 – 1950 РР.)**

За допомогою музейного експоната досліджено одну зі сторінок історії київського футболу – розіграші Кубка Києва 1949–1957 рр.

Ключові слова: футбол, Київ, Кубок

Марія Срібна

**НАРУКАВНІ ЕМБЛЕМИ ДОБРОВОЛЬЧИХ БАТАЛЬЙОНІВ
З ФОНДОВОЇ КОЛЕКЦІЇ НМІУ**

У статті на основі фондової колекції Національного музею історії України аналізуються нарукавні емблеми добровольчих батальйонів, які беруть участь у воєнних діях на Сході України. Висвітлено значення малюнків на нарукавних знаках та проаналізовано різностороннє ставлення населення до певних батальйонів.

Ключові слова: Національний музей історії України, добровольчі батальйони, емблематика, геральдика, фалеристика, АТО

Ірина Пуля

**МОРСЬКЕ СУДНОПЛАВСТВО У ТРАНСПОРТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОДЕСЬКОГО, ІЛІЧІВСЬКОГО ТА МАРІУПОЛЬСЬКОГО
МОРСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОРТІВ У ЗІБРАННІ НМІУ)**

У статті наведено результати дослідження сучасного становища морських торговельних портів. Охарактеризовано економічну, технічну та правову специфіку функціонування морських портів України. Визначено коло проблем, що запобігають ефективній конкурентній боротьбі з портами інших країн.

Ключові слова: морське судноплавство, Україна, Національний музей історії України

Олександр Лук'янов

**БАТАЛЬЙОНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ
(НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ, ПЕРЕДАНИХ БІЙЦЯМИ 11-ГО БАТАЛЬЙОНУ
«КИЇВСЬКА РУСЬ»)**

У статті досліджується формування батальйонів територіальної оборони навесні 2014 року. Здійснена спроба визначити основні проблеми щодо забезпечення та комплектування батальйонів територіальної оборони та їх роль у захисті територіальної цілісності України у 2014 році. У статті розглядається участь територіальних підрозділів у проведенні антитерористичної операції на Сході України.

Ключові слова: батальйони територіальної оборони, Україна, АТО, Національний музей історії України

Аліна Романік

**ФЕНОМЕН ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДОВОЇ КОЛЕКЦІЇ НМІУ)**

У статті аналізується місце і роль церкви в військових подіях на Сході України в період АТО. Простежуються форми і методи роботи капеланів з військовими. Окреслюється внесок кожної християнської конфесії в капеланську роботу.

Ключові слова: капеланство, капелан, УПЦ КП, УГКЦ, протестантизм

Вікторія Гуртова

**МАРКИ ПОШТОВІ 1923 р. ЯК ЗАСІБ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ГОЛОДУЮЧИМ
В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НМІУ)**

В нашій історії є одна серія поштових марок, створених для України. Марки використовували як благодійний внесок для допомоги населенню, яке постраждало під час першого голоду 1921–1923 рр. Більшовицька влада приховувала як голод на Україні, так і допомогу, яку їй надавали. Тож історія створення, розповсюдження та доля авторів на довгий час були маловідомі.

Ключові слова: філателія, Національний музей історії України, голод 1921–1923 рр., Україна

Тетяна Форманюк

**РЕЛІГІЙНІ СВЯТА УКРАЇНЦІВ НА ПОШТОВИХ КАРТКАХ ТА МАРКАХ
У КОЛЕКЦІЇ НМІУ**

В статті йде мова про річний цикл українських православних свят, відображених на поштових марках, конвертах та художніх картках з колекції Національного музею історії України.

Ключові слова: релігійні свята українців, поштова марка, поштова вітальна картка, поштовий конверт

Тетяна Форманюк

ШЕВЧЕНКІАНА НА МАРКАХ ТА ПОШТОВИХ КАРТКАХ З КОЛЕКЦІЇ НМІУ

В статті представлений короткий екскурс про поштову друковану продукцію: марки, конверти, художні картки, які присвячені Т. Г. Шевченку і були надруковані з 1919 по 2014 р.

Ключові слова: Т. Г. Шевченко, поштові марки, поштові картки, поштові конверти, автопортрет, перші поштові марки України

Олена Родіонова

ОСОБИСТІ ПЕЧАТКИ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ УКРАЇНИ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. ЗІ СФРАГІСТИЧНОЇ КОЛЕКЦІЇ НМІУ

У публікації висвітлюється київський період життя і діяльності трьох видатних особистостей – представників культури і науки середини ХІХ – поч. ХХ ст., печатки яких зберігаються в музейній збірці.

Ключові слова: особисті печатки, печатка-факсиміле

Антон Богдалов

ПРАПОРИ З КОЛЕКЦІЇ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ (М. ПРАГА) В КОЛЕКЦІЇ НМІУ

У статті визначена приналежність та історичне значення трьох прапорів з колекції «Музей визвольної боротьби України» (м. Прага): «Українського Запорізького полку» (1917), «Кооперативних курсів української селянської спілки» (1920-ті рр.), «П куреня українських пластунів юначок ім. Л. Українки» (1931), що сьогодні є частиною колекції НМІУ. Досліджена діяльність установ та організації, що пов'язані з наявними музейними артефактами.

Ключові слова: НМІУ, Музей визвольної боротьби України, прапори, вексилологія

Зінаїда Зразюк, Ліана Вакуленко

МОНЕТИ АНТИЧНИХ МІСТ ТІРИ ТА НІКОНІЯ В НУМІЗМАТИЧНОМУ ЗІБРАННІ НМІУ. КОЛЕКЦІЯ В. ГРІНЬКОВСЬКОГО

У статті йдеться про поповнення нумізматичного зібрання НМІУ колекцією В. Грінковського, який збирав її протягом 30 років, обстежуючи узбережжя Чорного моря. Колекція містить рідкісні та, навіть, унікальні екземпляри монет античних міст Північного Причорномор'я. Найбільш цінними серед них є монети, карбовані в містах Тіра та Ніконій. Саме знахідки цих монет є свідченням існування античних міст вже в ранній період у IV–I ст. до н.е. У статтю включений каталог монет Ніконія та Тіри, що зберігаються у фондах НМІУ.

Ключові слова: колекція В. Грінковського, Тіра, Ніконій, монети, карбування

Андрій Бойко-Гагарін

МОНЕТИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ БОЛГАРІЇ В КОЛЕКЦІЇ НМІУ

В статті детально описані мідні монети Другого Болгарського царства, що зберігаються в НМІУ, а також подана історична довідка про монетну справу царства.

Ключові слова: НМІУ, Друге Болгарське царство, нумізматики

Валентина Дубіцька

**ГРОШОВИЙ ОБІГ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ XIV–XVI ст.
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ СКЛАДУ СКАРБІВ З НУМІЗМАТИЧНОГО
ЗІБРАННЯ НМІУ)**

В статті проведений аналіз складу скарбів зі збірки НМІУ, датованих XI–XVI ст. Автор дослідила близько 20 знахідок. До них увійшли: Сосниця, 1911, (Чернігівська обл.), Китаєво, 1924 (Київ), Гвіздів, 1876 (Київська обл.), Борщів, 1948 (Київська обл.), Тараща, 1897 (Київська обл.), Черкаси, 1895, Стара Буда, 1863 (Черкаська обл.), Василиця, 1921 (Черкаська обл.), Красне, 1891 (Рівненська обл.), Брозине, 1958 (Житомирська обл.), Закутинці, 1883 (Житомирська обл.), Хрінники, 1897 (Рівненська обл.), Кам'янецький повіт, 1839 (Подільська губ.), Радомишль, 1929 (Житомирська обл.), Тарасовичі, 1928 (Київська обл.), Лісконоги, 1929 (Чернігівська обл.), Березань, 1957 (Київська обл.), Київський, 1860 (садиба Стародубцева), Басихіно, 1888 (Чернігівська обл.).

На основі досліджень складу та топографії названих скарбів складено кількісну та якісну характеристику грошового обігу на українських землях вказаного періоду. Серед них виділені ті, що мають в своєму складі в більшості західноєвропейські, золотоординські, удільні руські та московські монети. Окремо автор акцентує увагу на скарбах з монетами місцевого карбування. Вони розглянуті як найкраща ілюстрація історичних подій на території України, які були прокоментовані з точки зору грошового ринку та торгових відносин.

Ключові слова: грошовий обіг, монети XIV–XVI ст., скарб

Олексій Комар

ДО ПРОБЛЕМИ ДАТУВАННЯ ГРОШОВИХ ЗЛИТКІВ КИЇВСЬКОГО ТИПУ

У статті критично проаналізовано сучасні дані про датування срібних шестикутних злитків київського типу. Надійно датовані скарби першої пол. – середини XII ст. з Мишоловки і Бурге включали лише злитки чернігівського типу, що є технологічними і морфологічними протипамами злитків київського типу. Поява останніх можлива не раніше другої пол. XII ст., а верхня межа побутування приходить на початок XIV ст.

Ключові слова: нумізматики, Київська Русь, Київ

Володимир Омельчук

УЧАСТЬ КОЗАЦЬКОЇ СТАРШИНИ В ОБРАННІ АРХІМАНДРИТА КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ ЗА ПРАВЛІННЯ К. РОЗУМОВСЬКОГО

У статті досліджуються особливості участі козацької старшини в обранні архімандрита Києво-Печерської лаври за правління К. Розумовського. Автор звернув увагу на намагання К. Розумовського та його оточення повернути прерогативи Гетьмана та козацьких адміністративно-судових органів у церковній сфері. Ця участь, попри свій формальний характер, засвідчувала зростання статусу козацького керівника та легітимізувала його роль у політико-правовій моделі Гетьманату. Козацька старшина брала участь у обранні лаврських архімандритів Луки Білоусовича та Зосими Валькевича. Традиція легітимізації очільником держави обрання церковних ієрархів у Гетьманаті почала формуватися вже на початку Національної революції середини XVII ст. Тісні зв'язки козацької старшини із духовенством зумовлювали жваве обговорювання нею наболілих церковних проблем. Не випадково, обмеження права на вільне обрання духовних осіб російською владою викликало неабиякий суспільний резонанс у середовищі української еліти.

Ключові слова: К. Розумовський, Києво-Печерська лавра

Марина Бардік

**ДО ІСТОРІЇ ОНОВЛЕННЯ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ
У 20–30-х рр. ХІХ ст.**

Доповідь присвячена невідомим історичним фактам оновлення Успенського собору Києво-Печерської лаври у 20–30-х рр. ХІХ ст. На основі архівних джерел розкритий процес оновлення монументального живопису та ікон, створення нових живописних композицій, оновлення шат ікон Великого іконостаса. Введено в обіг нові відомості про художників, майстрів, благодійників, зусиллями яких відбулося оновлення головного храму Лаври.

Ключові слова: Києво-Печерська лавра, Успенський собор, монументальний живопис, іконостас, ікона

Олександр Кучерук

**ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ДІЯЛЬНОСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ (БЕРЕЗЕНЬ 1917 – КВІТЕНЬ 1918)**

В статті розглядається питання функціонування української мови в Українській Народній Республіці доби Центральної Ради. На законодавчому рівні Рада закріпила статус української мови як державної, докладала багато зусиль для впровадження повноцінного її функціонування на усіх рівнях. Автор аналізує законодавство УНР і подає конкретні приклади його запровадження.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, мовне питання, українська мова

Олена Буняк

**ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН РЕКОНСТРУКЦІЇ МІСТА КИЄВА 1935 р.
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ)**

У статті розглянуто основні напрямки реконструкції та будівництва в Києві, визначені Генеральним планом 1935 р., та представлено матеріали з експозиції НМІУ, які відображають вищезазначену тему.

Ключові слова: Генеральний план, Київ, столиця, реконструкція, будівництво

Павло Боровець

**НІМЕЦЬКІ АРХЕОЛОГІЧНІ АЛЬБОМИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.
У ФОНДАХ КАФЕДРИ АРХЕОЛОГІЇ КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Стаття присвячена німецьким археологічним альбомам кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., які зберігаються у фондах кафедри Археології КНУ імені Тараса Шевченка. Подається історична довідка щодо створення альбомів, висвітлюються особливості їх виготовлення, тематики викладених в них досліджень, а також яким чином вони опинилися в Україні.

Ключові слова: КНУ імені Тараса Шевченка, Німеччина, археологія

Ірина Ходак

ІКОНА «СВ. ЮРІЙ-ЗМІЄБОРЕЦЬ» XVI ст. З КОЛЕКЦІЇ НМІУ: ІСТОРІЯ ПРИДБАННЯ

Статтю присвячено історії придбання ікони «Св. Юрій-змієборець» XVI ст. з колекції Національного музею історії України. На основі шести епістолярних джерел, уперше введених у науковий обіг, з'ясовано, що її надбав 1913 року О. Майданюк на прохання завідувача історичним і етнографічним відділами Київського художньо-промислового та наукового музею Д. Щербаківського.

Ключові слова: Національний музей історії України, іконопис, XVI ст.

Володимир Іванченко

**СИЛЬВЕСТР СИЛЬВЕСТРОВИЧ МАГУРА – ДОЛЯ АРХЕОЛОГА
У ЧАСИ ВЕЛИКОГО ТЕРОРУ**

У статті на основі раніше неопублікованих документів Центрального державного архіву громадських об'єднань України та Галузевого державного архіву Служби безпеки України розповідається про долю репресованого у 1930-ті роки вченого-археолога Сильвестра Магури, який був працівником Державного історичного музею Києва (нині Національний музей історії України).

Ключові слова: С. Магура, Національний музей історії України

Світлана Сорокіна, Оксана Завальна, Тетяна Радієвська

**МУЗЕЙ ДО- І РАННЬОЇ ІСТОРІЇ У КИЄВІ (1942–1943):
СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛЬНИЙ СКЛАД**

В окупованому Києві Центральний історичний музей продовжив свою діяльність під назвою Музей до- і ранньої історії. Для роботи з колекціями залучалися місцеві науковці та технічні працівники. В архіві НМІУ зберігається значна добірка документів щодо кадрового складу співробітників цього музею. У статті вперше опубліковано близько 20 документів з архіву НМІУ та зібрано інформацію про 40 співробітників музею.

Ключові слова: Центральний історичний музей, Музей до- і ранньої історії, окупація Києва

Анна Яненко

**СВЯТОГІРСЬКИЙ ФІЛІАЛ ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО
ЗАПОВІДНИКА «ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙНИЙ ГОРОДОК»**

У статті розглядаються деякі аспекти утворення і діяльності Святогірського філіалу державного історико-культурного заповідника «Всеукраїнський музейний городок» на початку 1930-х рр. Вводиться до наукового обігу лист наукового співробітника Олександра Михайловського до Петра Курінного, директора ВМГ, з приводу проблем, які виникли під час утворення нової структури заповідника – Вседонбаського антирелігійного музею.

Ключові слова: Всеукраїнський музейний городок, П. Курінний, О. Михайловський, Вседонбаського антирелігійний музей

Олександр Каряка

**М. О. МАКАРЕНКО ТА ПЕРШІ СПРОБИ ПЕРЕТВОРЕНЬ
В ОЛЬВІЙСЬКІЙ ЕКСПЕДИЦІЇ**

Стаття присвячена висвітленню головного кола проблем, що були пов'язані з процесом організації робіт Ольвійської експедиції у перші роки радянської влади, та визначенню ролі вітчизняного дослідника професора М. О. Макаренка у викритті та розв'язанні цих проблем.

Ключові слова: М. О. Макаренко, Ольвійська археологічна експедиція

Ганна Філіпова

**РОЛЬ О. МЕНШИКОВА У РОЗБУДОВІ КИЄВА В ПЕРШІЙ ЧЕТВЕРТІ XVIII СТОЛІТТЯ
(НА ПРИКЛАДІ ПАМ'ЯТОК НАЦІОНАЛЬНОГО КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОГО
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА)**

Статтю присвячено діяльності російського державного діяча О. Меншикова в Києві з 1706 до 1720 р. Виконуючи накази Петра I, він обирав місце для зведення фортифікацій, займався оновленням оборонної системи міста за європейським зразком. Цікавим та недостатньо вивченим фактом з біографії Меншикова є те, що він мав відношення до відновлення Києво-Печерського монастиря після пожежі 1718 року.

Ключові слова: Київ, Києво-Печерський монастир, О. Меншиков, XVIII століття

Дмитро Пефтіць

**МАТЕРІАЛИ ДОБИ БРОНЗИ ТА РАННЬОГО ЗАЛІЗНОГО ВІКУ
З РОЗКОПОК НА г. ЮРКОВИЦІ**

Статтю присвячено матеріалам з розкопок на г. Юрковиці, які відносилися до часів, що передували існуванню зарубинецького поселення. Знахідки доби ранньої бронзи віднесено до Київської групи пам'яток типу Ісковщина. Ранньозалізна доба представлена керамікою, типовою для північних пам'яток чорноліської культури, а також посудом підгірцівського типу.

Ключові слова: доба бронзи, Київ, археологія

Андрій Оленич, Дмитро Бібіков

**КЕРАМІЧНИЙ КОМПЛЕКС ГОНЧАРНОГО ГОРНА
З ПОСАДУ ДАВНЬОРУСЬКОГО ВИШГОРОДА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ 2013 Р.)**

В статті дано характеристику керамічному матеріалу з заповнення гончарного горна першої половини XI ст., дослідженого в 2013 р. на посаді давньоруського Вишгорода.

Ключові слова: гончарний горн, кераміка, керамічне виробництво, давньоруський Вишгород

Всеволод Івакін, Дмитро Бібіков, Іван Зоценко

**КОЛЕКЦІЯ МЕТАЛЕВИХ ВИРОБІВ
З РОЗКОПОК ВИШГОРОДСЬКОГО ГОНЧАРНОГО ПОСАДУ 2013–2015 рр.**

В статті аналізуються металеві предмети, знайдені за три польові сезони археологічних робіт на посаді Вишгорода. Найбільший інтерес становлять деталі ремінної гарнітури, прикраси, натільні хрестики, монета та плomba. Наряду з виробами місцевого походження, трапляються й імпорتنі. Виявлені матеріали свідчать про матеріальну та духовну культуру населення

Вишгородського посаду, значно доповнюючи наявні дані про соціально-економічний розвиток пам'ятки.

Ключові слова: Вишгород, Давня Русь

В'ячеслав Крижановський

ЗАЛИШКИ ДАВНЬОРУСЬКИХ БУДІВЕЛЬ, ЗНАЙДЕНІ ПІД ЧАС РОЗКОПОК ПО ВУЛ. МИХАЙЛІВСЬКІЙ, 10-12 У М. КИЄВІ

У даній статті представлені результати рятівних археологічних досліджень за 2006 та 2014 рр., які проводилися на території земельної ділянки, призначеної під забудову, що знаходиться по вул. Михайлівській, 10–12, у Шевченківському районі м. Києва. В результаті розкопок було виявлено та досліджено залишки трьох господарчих будівель давньоруського часу, які датуються XI – серединою XII ст. Такі дані можуть бути використані для статистичного аналізу щільності заселення цієї території за доби Київської Русі, а також як доповнення до вже існуючої археологічної карти м. Києва.

Ключові слова: Київ, Київська Русь, археологія

Василь Чекурков, Олексій Войтюк

АРХЕОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗКОПОК Є. ПЛАМЕНИЦЬКОЇ НА ТЕРИТОРІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО ЗАМКУ В 1973–1975 РР.

Стаття присвячена результатам здійсненої авторами на протязі 2011–2013 рр. камеральної обробки археологічних матеріалів, датованих литовським періодом та отриманих в результаті експедицій Є. Пламеницької, проведених у 1973–1975 рр. на території Замкової гори у м. Кременець Тернопільської області.

Ключові слова: археологія, Кременець, Є. Пламеницька

Леся Чміль

ДО ПИТАННЯ ПРО ГОНЧАРНЕ ВИРОБНИЦТВО НА СТАРОКИЇВСЬКІЙ ГОРІ У XVI–XVII ст. (ЗА МАТЕРАЛАМИ РОЗКОПОК 1936 Р.)

Під час розкопок на Старокиївській горі у 1936 р. під керівництвом Т. Мовчанівського було досліджено залишки печі, атрибутованої автором розкопок як гончарний горн XVI–XVII ст. У статті розглядаються та аналізуються всі дані про цей об'єкт, що наявні у збереженій звітній документації про ті розкопки (щоденники Т. Мовчанівського, Н. Барішевської, В. Гончарова, альбоми фотознімків).

Ключові слова: Т. Мовчанівський, Київ, археологія, керамічне виробництво

Федір Юхно

КОЗАЦЬКІ ЛЮЛЬКИ З БАТУРИНА

У статті розглядаються глиняні люльки, які були виявлені під час археологічних досліджень на території охоронних зон НІКЗ «Гетьманська столиця». Здійснена класифікація знахідок за формою, матеріалом та орнаментациєю. Зроблено порівняльний аналіз люльок із резиденції І. Мазепи з матеріалами решти території міста та іншими пам'ятками.

Ключові слова: Батурин, люлька, тулійка, чашечка

SUMMARIES

Tetiana Radiievska

NEW STONE AGE ACQUISITIONS FOR THE NMUH ARCHAEOLOGICAL COLLECTION

The new acquisitions to the Stone Age collection, which museum received during recent years, has not only enriched the archaeological collection of NMUH, but also enabled the deeper manifestation of some themes in the exhibition «Stone Age in Ukraine».

Keywords: stone age, collection, scientific reconstructions

Olena Yakubenko

ANTHROPOMORPHIC FIGURINES FROM THE TRYPILLIAN SETTLEMENT KOLOMYYSCHYNA II

The complex of anthropomorphic figurines from the NMUH collection is introduced here into scientific circulation. These statuettes are originated from the excavations of the Trypillian settlement Kolomyyschyna II (stage B/II) near the village Khalepya, Kyiv region, which were conducted by the Trypillian expedition under the guidance of T.S. Passek in 1939. In 5 unearthed ground-based dwellings and so-called «kitchen piles» 57 intact and fragmentary figurines were discovered. While 10 of them were published before, 47 are promulgated here for the first time. Among them there are schematized male and female statuettes, which stand on single conical leg with detailed foot. Also among them are sedentary figurines with one leg or two split ones. This published work allows to reveal some unknown features of statuettes and to define concretely the attributes, which have been already known. Moreover, two painted figurines are present, which indicate the connection with Khaniv and Volodymyriv groups of Trypillian population. In general, this complex demonstrates the establishment of Trypillian traditions of anthropomorphic plastic art in Kolomyyschyna group of Middle Dnieper Region. These traditions were continued in later sites of Kolomyyschyna I.

Keywords: Trypillian settlement, Kolomyyschyna II, dwelling, anthropomorphic figurines, statuettes

Andrii Dubiaha

STONE AXES COLLECTION OF CATACOMB CULTURES FROM SLOVIANSK REGIONAL NATURAL HISTORY MUSEUM COLLECTION

The lack of a consolidated view on the significance of the stone axes in the Catacomb culture burials stimulates lively discussions among the scholars. The topic therefore has not lost its relevance. The Slovyansk Regional History Museum houses quite a large collection of the stone axes, its moulds and fragments, information of which have not yet been introduced to academia at all or have been partly introduced. The stone axes are insignia of power and underline the status of the deceased during his lifetime.

Keywords: stone axes, Slovyansk Regional History Museum

Serhiy Didenko, Oleksandr Shelekhan

NEW FINDS OF THE ARCHAIC SCYTHIAN DAGGERS FROM THE NMUH COLLECTION

In the article unpublished specimens of bladed weapons, dates to 7th – 6th centuries BC, from the National Museum of Ukrainian History collection are analyzed. The finds feature uncatagolised

examples and artifacts of O. Bobrynsky's collection. They have been probably found during pre-revolutionary excavation of the burial mounds in the Middle Dnipro region. Analogies from the intact complexes show that uncatalogised finds may be dated quite wide, up to a century.

Keywords: sword, dagger, Early Scythian Time

Yurii Hrytsyk

ON THE QUESTION OF RECONSTRUCTING THE BRIDLE WITH BONE ELEMENTS FROM SCYTHIAN BURIAL MOUNDS NEAR BUDKY VILLAGE (SUMY REGION)

The article considers functional bone elements of the bridle from early Scythian burial mounds near Budky village, Romny district, Sumy region. Short historiography of reconstruction attempts is outlined. Graphical reconstruction of plausible shape is shown and mechanism of its action is described.

Keywords: bridle, bone cheek-piece, bone elements of bridle, Scythian burial mounds near Budky village

Olga Puklina

GLASS PERFUME BOTTLES FROM OLBIA FROM THE NATIONAL MUSEUM OF UKRAINIAN HISTORY COLLECTION

The article is dedicated to perfume glass vessels of the Roman time from Olbia in the collection of the National Museum of Ukrainian History. These objects compose the majority of glass artifacts from the museum archaeological collection. Diversity of forms allows us to assume a production of this glass vessels group at various glassmaking centers of the Roman Empire.

Keywords: ancient culture, Olbia, glass vessels, perfumery

Iryna Mezentseva

TERRACOTTA SCULPTURES FROM OLBIA EXCAVATIONS IN THE NMUH (BASED ON EXPOSITION MATERIALS)

NMUH displays a wide range of terracotta figurines of the 6th – 5th centuries BC originated from Olbia (modern Parutyne village of Mykolaiv region). The majority of terracotta figurines were produced locally. They are manufactured by the same technological and stylistic principles as similar ones in Greece, Asia Minor and ancient cities of the Northern Black Sea coast. The classification of terracotta figurines from the NMUH exposition based on chronological groups has been elaborated in the article.

Keywords: terracotta figurines, plastic arts, Olbia, ancient cities of the Northern Black Sea coast

Maryna Khomchyk, Yurii But

STONE ARTEFACTS OF ANTIQUE PERIOD IN THE NMUH COLLECTION

The National Museum of Ukrainian History houses interesting collections of the Ancient Period. Museum has acquired a large amount of materials for more than a hundred years of its existence. The collections currently reckon up more than 20 thousands of items. There are only about 300 stone

artifacts of the Ancient Period in the museum so far. These are fragments of tomb steles, pedestals with dedicatory inscriptions, fragments of decrees, which are also epigraphic monuments; things of everyday household life; samples of various architectural details of religious and public buildings and other items. There are remains of paint on some exhibits. The opinion of ancient art as achromatic one had lasted until the middle of the 19th century, then it started to change. But only due to modern technology, researchers have identified a compound of ancient pigments and restored the original state of some items. The assemblage of stone artefacts is a part of the current National Museum of Ukrainian History collection of the Ancient Period.

Keywords: Olbia, Panticapaeum, Tyras, stone artefacts, limestone step-bearing, pottery wheel, scale weights, encaustic

Olga Strelnyk

**PENDANTS FROM RADYMYCHI BURIAL MOUNDS NEAR ANTONOVKA VILLAGE
(CHERNIHIV REGION) FROM THE NMUH COLLECTION**

The article is devoted to publications of archaeological collection of bronze pendants from Radymychi burial mounds near Antonivka village, Surazkiy district, Chernihiv region, found during M.P. Yeremenko's excavations in 1894. The collection is kept in the National Museum of Ukrainian History so far. Besides round and crescent pendants and bells as well, which were typical and widespread within Slavic lands, an original round plague with a horse-shaped pendant and small headdress pendants were found in the burial mounds. Most artifacts have never been published before.

Keywords: bronze pendants, Radymychi, burial mounds, crescent pendants, plague

Maryna Strelnyk, Yuliia Bezkorovaina

**ANCIENT RUS PENDANTS-AMULETS OF SPELL MAGIC (10-13TH CENTURIES):
POSITION IN THE COSTUME AND SEMANTICS
(BASED ON THE NMUH MATERIALS)**

The bronze pendants-amulets in the form of miniature everyday items (such as keys, spoons, scoops, combs, needle cases, and so on) are closely connected with Slavic religious beliefs and were in use in Rus in 11th-13th centuries. They were united, by means of special chain holders, in a set and, thus became powerful protective amulets. There are 18 items in the Museum's collection that are similar to these artifacts. The article considers these items, the territory on which they were used, their place in costumes, and semantic meanings. Most part of the artifacts has never been published before.

Keywords: Slavs, pendants-amulets, spell magic, beliefs, protective amulet

Oleksii Dudko

**ANCIENT RUS SETTLEMENT IN SMIACH VILLAGE BY THE ARCHAEOLOGICAL
MATERIALS OF SHCHORS HISTORICAL MUSEUM OF CHERNIHIV REGION
COLLECTION**

Basing on the archeological finds from the collection of the Anchors Historical Museum, the article explores an Ancient Rus settlement in Smiach village. The author tries to determine the territory of Ancient Rus settlement and its dynamics during the 10th – the first half of 13th centuries due to the dating of rims' morphological characteristics and the place where pottery was found.

Keywords: Shchors Historical Museum, Checking region, Smiach village, Ancient Rus

Olena Rodionova, Tamara Myronenko

**KYIV JOINT-STOCK COMPANY OF 'VALENTYN YEFIMOV' CHOCOLATE CANDY
FACTORY BASED ON THE NMUH MATERIALS**

Kyivan confectionery is one of the oldest enterprises that over the whole time of its existence, despite insignificant pauses, remained the leading provider of the sweets not only in Kyiv but far beyond the state. Exhibits of the museum collection allows us to reveal the history of Valenty Efimov's Kyiv chocolate and candy factory, famous for its products, and of metal factories 'Jako and Co' and 'M. Koka and M. Birman', providers of packing materials.

Keywords: factory, shares, packing materials

Hanna Rafalska

**ON THE HISTORY OF ONE EXHIBIT
(LATE 1940S – 1950S KYIV FOOTBALL CHALLENGE CUP)**

One of the aspects of the Kyiv football history – Kyiv Challenge Cup in 1949-1957- has been examined using the museum exhibit.

Keywords: football, Kyiv, Cup

Mariia Sribna

SLEEVE EMBLEMS OF VOLUNTEER BATALLIONS FROM THE NMUH COLLECTION

Based on the National Museum of Ukrainian History collection, the article analyzes sleeve emblems of volunteer batallions, which partake in hostilities in Eastern Ukraine. The meaning of sleeve emblems' images has been revealed and population's manifold attitudes to some batallions have benn analyzed.

Keywords: National Museum of Ukrainian History, volunteer batallions, emblems, heraldry, faleristics, ATO

Iryna Pulia

**MARITIME SHIPPING IN UKRAINIAN TRANSPORT SYSTEM
(BASED ON ODESA, ILLICHIVSK AND MARIUPOL SEAPORTS MATERIALS
OF THE NMUH COLLECTION)**

The article considers the results of the current state of seaports study. Economic, technical and legal issues of Ukrainian seaports' functioning have been described. A range of challenges confronting effective competition with seaports of other countries has been defined.

Keywords: maritime shipping, Ukraine, National Museum of Ukrainian History

Oleksandr Lukianov

**TERRITORIAL DEFENCE BATTALIONS DURING THE ANTITERRORIST OPERATION IN
THE EAST OF UKRAINE (UPON THE MATERIALS HANDED OVER BY 11TH BATTALION
'KYIVAN RUS' FIGHTERS)**

The article examines the formation of territorial defense battalions in the spring of 2014. The author tries to define main problems of supplying and recruiting of the territorial defense battalions and their

role in protecting the territorial integrity of Ukraine in 2014. The article considers their participation in hostilities in the area of antiterrorist operation in the Eastern Ukraine.

Keywords: territorial defense battalions, Ukraine, ATO, National Museum of Ukrainian History

Alina Romanik

**MILITARY CHAPLAINCY PHENOMENON IN THE EASTERN UKRAINE COMBAT ZONE
(BASED ON THE NMUH COLLECTION MATERIALS)**

The article analyzes the place and role of the church in hostilities in the Eastern Ukraine during the ATO. It also traces the forms and methods of chaplain's work with the soldiers. The article defines the contribution of every Christian denomination into chaplain's work.

Keywords: chaplaincy, the chaplain, the UOC KP, UGCC, the protestants

Viktorija Hurtova

**1923 POSTAL STAMPS AS A RESOURCE FOR FAMINE CHARITY IN UKRAINE
(BASED ON THE NMUH MATERIALS)**

There are series of postal stamps created for Ukraine in our history. Marks were used as charitable contribution to help the population suffering during the first famine in 1921–1923 s. The Bolshevik government concealed both the fact of famine in Ukraine and an aid received. So the history of creation, distribution and authors' destiny was almost unknown for a long time.

Keywords: philately, National Museum of Ukrainian history, 1921-1923 famine, Ukraine.

Tetiana Formaniuk

**UKRAINIANS' RELIGIOUS HOLIDAYS ON POSTAL STAMPS AND POSTCARDS
FROM THE NMUH COLLECTION**

The article considers an annual cycle of Ukrainian Orthodox holidays that are shown on postal stamps, envelopes and postcards from the collection of the National Museum of Ukrainian History.

Keywords: Ukrainian religious holidays, postal stamp, postcard, postal envelope

Tetiana Formaniuk

**SHEVCHENKIANA ON POSTAL STAMPS AND POSTCARDS
FROM THE NMUH COLLECTION**

The article describes printed postal products, namely stamps, envelopes, postcards dedicated to Taras Shevchenko, a famous Ukrainian poet and artist, and were printed from 1919 till 2014.

Keywords: Taras Shevchenko, postal stamps, postal envelopes, postcards, self-portrait, first Ukrainian postal stamps

Olena Rodionova

**PERSONAL SEALS OF OUTSTANDING UKRAINIAN ARTISTS AND SCIENTISTS OF MID-
19TH – EARLY 20TH CENTURIES FROM THE NMUH SPHRAGISTICS COLLECTION**

The article reveals the Kyiv Period in the life of three outstanding personalities – scientists and public figures, which seals are housed in the museum collection.

Keywords: personals seals, facsimile seal

Anton Bohdalov

**FLAGS FROM THE LIBERATION STRUGGLE OF UKRAINE MUSEUM (PRAGUE)
IN THE NMUH COLLECTION**

The article identifies ownership and historical significance of three flags from the Liberation Struggle of Ukraine Museum (Prague) collection, that is «Ukrainian Zaporizhzhya Regiment» (1917), «Cooperative courses of Ukrainian peasant unions» (1920s), «L.Ukrainka Ukrainian Plast the second battalion of young ladies» (1931). The flags now are the part of the National Museum of Ukrainian History collection. The author examines the activity of institutions and organizations related to the museum artefacts.

Keywords: NMUH, Liberation Struggle of Ukraine Museum, flags, vexillology

Liana Vakulenko, Zinaida Zraziuk

**ANCIENT CITIES OF TYRAS AND NIKONION COINS
IN THE NMUH NUMISMATICS COLLECTION. V. GRINKOVSKYI COLLECTION**

The article deals with an addition to the museum numismatics collection due to the Grinkovskyi collection. He had gathered it for thirty years investigating the Black Sea coast. The collection includes rare and even unique examples of ancient coins of the Northern Black Sea cities. The most valuable among them are coins minted in the cities of Tyras and Nikonion. These coins are evidence of the emergence of ancient cities already in the early period of IV–I century BC. The catalogue of Nikonion and Tyras coins, housed in the museum, is included into the article.

Keywords: Grinkovskyi collection, Tyras, Nikonion, coins, coinage

Andrii Boiko-Gagarin

MIDDLE AGES BULGARIA COINS IN THE NMUH COLLECTION

The article describes the copper coins of the Second Bulgarian Empire in the collection of the National Museum of Ukrainian History and also gives a historical reference about the empire's coinage.

Keywords: NMUH, Second Bulgarian Empire, numismatics

Valentyna Dubitska

**MONEY CIRCULATION IN THE LANDS OF UKRAINE
DURING 14TH – 16TH CENTURIES
(ACCORDING TO ANALYSIS OF THE TREASURIES FROM THE NMUH COLLECTION)**

The article analyzes the treasures from the NMUH collection dated by 14th–16th centuries. The author studied about 20 finds: Sosnytsia, 1911 (Chernihiv region), Kytaevo, 1924 (Kyiv), Hvizdiv, 1876 (Kyiv region), Borshchiv, 1948 (Kyiv region), Tarascha 1897 (Kyiv region), Cherkasy, 1895, Stara Buda, 1863 (Cherkasy region), Wasylycia, 1921 (Cherkasy region), Krasne, 1891 (Rivne region), Brozyne, 1958 (Zhytomyr region), Zakutyntsi, 1883 (Zhytomyr region), Hrinnyky, 1897 (Rivne region), Kam'yanetskyi povit, 1839, Radomyshl, 1929 (Zhytomyr region), Tarasovychi, 1928 (Kyiv region), Liskonohy, 1929 (Chernihiv region), Berezan, 1957 (Kyiv region), Kyiv, 1860 (Starodubtseva's mansion), Basyhino, 1888

(Chernihiv region). The article gives quantitative and qualitative descriptions of money circulation within Ukrainian lands due to the study of treasures' composition and topography. Treasures that include the Western European, Golden Hord, Rus and Moscow coins are emphasized. Besides, the author focuses on the treasures consist of the local minted coins. They are considered as the best illustration of historical events in Ukraine, having been commented from the money market and trade relations perspective.

Keywords: money circulation, 14th–16th centuries' coins, treasure

Oleksii Komar

NOTES TO THE PROBLEM OF KYIV TYPE MONETARY INGOTS DATING

The article analyzes critically current data on the dating of the Kyiv type hexagonal silver ingots. Treasures dating by the 1st half and mid-12th century from Burge and Mysholovka contained the Chernihiv type ingots only, which were technological and morphological prototypes of the Kyiv type ingots. The emergence of the Kyiv type ingots was possible only in the 2nd half of 12th century and the use of ingots lasted until early 14th century.

Keywords: numismatics, Kyivan Rus, Kyiv

Volodymyr Omelchuk

PARTICIPATION OF COSSACK STARSHYNA GOVERNANCE IN THE ELECTIONS OF KYIV-PECHERSK LAVRA ARCHIMANDRITE DURING K. ROZUMOVSKYI REGENCY

The article examines the Cossack participation in the election of Archimandrite of Kiev-Pechersk Lavra during the reign of Kyrylo Rozumovskiy. The author drew attention to the endeavour of Kyrylo Rozumovskiy and his milieu to return prerogative of the Cossack Hetman, administrative and judicial authorities in the ecclesiastical realm. This participation, in spite of being formal, is evidence of increasing of the Cossack leader status and legitimization of its role in the political and legal realm in the Hetmanate. Cossack starshyna took part in the election of the monastery archimandrites Luke Bilousovych and Zosima Valkevych. The tradition that Hetman legitimize the election of the Church leaders began to emerge at the beginning of the National Revolution in the mid-17th century. Close relationships between the Cossack starshyna and the clergy resulted in lively discussion of urgent ecclesiastical problems. It is not by chance that the restriction of their right to elect freely the clergy, made by Russian authorities, became a major focus of public attention within Ukrainian elite.

Keywords: Kyrylo Rozumovskiy, Kyiv-Pechersk Lavra

Maryna Bardik

TO THE HISTORY OF KYIV-PECHERSK LAVRA ASSUMPTION CATHEDRAL RENEWAL IN 1820–1830S

The report is devoted to the unknown historical facts of the renewal of the Kyiv Pechersk Lavra's Assumption Cathedral in 1820–1830s. Based on the archival sources, the study reveals the process of murals and icons renovation, creation of new art compositions, renewal of icons' settings within the Great Iconostasis. The new data about the artists, masters, charity providers, who had contributed to the renewal of the main cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra, have been introduced to academia.

Keywords: Kyiv-Pechersk Lavra, Assumption Cathedral, murals, iconostasis, icon

Oleksandr Kucheruk

**THE QUESTION OF UKRAINIAN LANGUAGE FUNCTIONING
IN THE CENTRAL COUNCIL OF UKRAINE ACTIVITIES (MARCH, 1917 – APRIL, 1918)**

The article discusses Ukrainian language functioning in the Ukrainian People's Republic over the rule of the Central Council. The Council strengthened the status of Ukrainian as the state language at the legislative level, and made efforts to implement fully its functioning at all levels. The author analyzes the UPR legislation and presents specific examples of its implementation.

Keywords: Central Council of Ukraine, language issue, Ukrainian language

Olena Buniak

**GENERAL PLAN OF KYIV RECONSTRUCTION IN 1935
(BASED ON PERIODICAL PUBLICATIONS MATERIALS)**

The article considers the basic trends in reconstruction and construction in Kyiv due to the General Plan of 1935. Materials from the NMUH exposition representing the subject are introduced.

Keywords: General plan of Kyiv, capital, reconstruction, construction

Pavlo Borovets

**GERMAN ARCHAEOLOGICAL ALBUMS OF THE LATE 19TH – FIRST HALF 20TH
CENTURIES FROM TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY COLLECTION**

The article is devoted to the German archaeological albums of the end of 19th – 1st half of 20th centuries, which are housed in the collections of Taras Shevchenko National University of Kyiv Department of Archaeology. The article provides the historical overview regarding the creation of the albums, features of their development, the topics of researches as well as how they appeared in Ukraine.

Keywords: Taras Shevchenko National University of Kyiv, Germany, archaeology

Iryna Khodak

**‘ST. GEORGE THE DRAGON SLAYER’ ICON OF 16TH CENTURY
FROM THE NMUH COLLECTION: THE STORY OF ACQUISITION**

The article is dedicated to the story of acquisition of the ‘St. George the Dragon Slayer’ icon (16th century), which is now the part of the National Museum of Ukrainian History collection. Based on six epistolary sources published for the first time, the article shows that O. Maydaniuk obtained the icon in 1913 at the request of D. Shcherbakivskyi, a Head of Historical and Ethnographic Departments of the Kyiv Museum of Art, Industry and Science.

Keywords: National Museum of Ukrainian History, Icon painting, XVI century

Volodymyr Ivanchenko

**SYLVESTR SYLVESTROVYCH MAGURA: ARCHAEOLOGIST'S FATE
IN THE GREAT TERROR TIMES**

The article considers the fate of archaeologist Sylvester Magura, repressed in the 1930s, who was an employee of Kyiv State Historical Museum (now the National Museum of Ukrainian History), based on earlier unpublished documents of the Central State Archive of Public organizations of Ukraine and Sectoral State Archive of the Security Service of Ukraine.

Keywords: S. Magura, National Museum of Ukrainian History

Svitlana Sorokina, Oksana Zavalna, Tetiana Radiievska

**THE PREHISTORY AND PROTOHISTORY MUSEUM IN KYIV (1942–1943):
STRUCTURE AND STAFF**

The Central Historical Museum continued to function under the name 'The Prehistory and Protohistory Museum' during the occupation of Kyiv. Local scholars and technicians were involved in the work with collections. In the NMUH archive, the significant amount of documents about staff of the museum is maintained. In this article nearly 20 documents from the NMUH archive have been published for the first time and the information about 40 employees is assembled.

Keywords: Central Historical Museum, Prehistory and Protohistory Museum, occupation of Kyiv

Anna Ianenko

**SVIATOHIRSK BRANCH OF 'ALL-UKRAINIAN MUSEUM TOWN' STATE HISTORICAL
AND CULTURAL PRESERVE**

In the article certain aspects of establishment and activity of Sviatohirsk branch of State Historical and Cultural Preserve «All-Ukrainian Museum Town» at the beginning of the 1930s are examined. A letter from a research fellow Oleksandr Mykhaylovskiy to a director of «All-Ukrainian Museum Town» Petro Kurinnyi about different problems emerging during building a new structure of the Preserve – All-Donbas Antireligious Museum – is introduced in academia.

Keywords: Ukrainian museum town, P. Kurinnyi, O. Mykhaylovskiy, Donbass Antireligious museum

Oleksandr Kariaka

**M.O. MAKARENKO AND THE FIRST ATTEMPTS OF TRANSFORMATIONS
IN OLBIA EXPEDITION**

This article highlights the main complex of problems connected with an organization of Olbian expedition in the first years of the Soviet period and examines the role of professor M.O. Makarenko, a Ukrainian researcher, his discovering and solving out of the problems.

Keywords: M.O. Makarenko, Olbian archaeological expedition

Hanna Filipova

**O. MENSHIKOV'S ROLE IN KYIV DEVELOPMENT DURING
THE FIRST QUARTER 18TH CENTURY (BASED ON THE NATIONAL KYIV-PECHERSK
HISTORICAL AND CULTURAL PRESERVE MONUMENTS EXAMPLE)**

The article is devoted to the activities of Russian statesman O. Menshykov in Kyiv from 1706 to 1720. Carrying out the orders of Peter I, he chose the place for the construction of fortifications and was occupied with the renewal of the city defense system according to the European model. An interesting and poorly understood fact in Menshikov's biography is that he was involved in the restoration of Kyiv-Pechersk monastery after the fire in 1718.

Keywords: Kyiv, Kyiv-Pechersk monastery, O. Menshykov, 18th century

Dmytro Pefits

**BRONZE AND EARLY IRON AGE MATERIALS
FROM YURKOVYTSIA HILL EXCAVATIONS**

The article deals with materials from the excavations in Yurkovytsya Hill related to the period before the existence of settlement of Zarubyntsi time. Finds of the Early Bronze Age are related to monuments of the Kyiv group of Iskovshchyna type. Early Iron Age is introduced by pottery typical for northern sights of Chornoliska culture and of Pidhirtsivskyi type as well.

Keywords: Bronze Age, Kyiv, archaeology

Andrii Olenych, Dmytro Bibikov

**CERAMIC COMPLEX OF THE POTTERY KILN FROM ANCIENT VYSHGHOROD POSAD
(BASED ON 2013 EXCAVATIONS MATERIALS)**

The article describes ceramic materials of the pottery kiln dated by the first half of 11th century, having been researched in 2013 in the ancient Vyshgorod posad.

Keywords: pottery kiln, pottery, ceramic manufacturing, Vyshgorod of Ancient Rus

Vsevolod Ivakin, Dmytro Bibikov, Ivan Zotsenko

**METAL ARTEFACTS COLLECTION FROM THE EXCAVATIONS OF VYSHGHOROD
POTTERS' POSAD IN 2013–2015**

The article analyzes metal artefacts found during three field seasons of archaeological excavations of Vyshgorod posad. Details of belt sets, adornments, crosses, a coin and a stamp are the most interesting artefacts. Along with the products of local origin, there are also imported ones. Materials are evidence of material and spiritual culture of the Vyshgorod posad population, adding significantly to the existing information about the socio-economic development of the city.

Keywords: Vyshgorod, Ancient Rus

Viacheslav Kryzhanovskiy

**ANCIENT BUILDINGS REMAINS FOUND DURING EXCAVATIONS
AT 10–12 MYKHAILIVSKA STREET IN KYIV**

The article discusses the results of the rescue archaeological excavations in 2006 and 2014, which were held on the territory being intended for building and located on the street Mykhaylivska, 10–12, in the Shevchenkivskiy district in Kyiv. Excavations resulted in discovering and researching the remains of three auxiliary buildings of ancient time dated 11th–12th centuries. Such data can be used

for the statistical analysis of the population density of this territory of during the of Kyivan Rus and as addition to the existing archaeological map of the Kyiv city.

Keywords: Kyiv, Kyivan Rus, archaeology

Vasyl Chekurkov, Oleksii Voitiuk

**ARCHAEOLOGICAL SOURCES FOR THE LITHUANIAN-POLISH PERIOD,
BASED ON THE RESULTS OF KREMENETS CASTLE TERRITORY EXCAVATIONS
BY E. PLAMENYTSKA IN 1973–1975**

The article addresses the results of laboratory work of the archaeological materials dated the Lithuanian period made by authors during 2011–2013. Materials have originated from E. Plamenytska's expeditions, conducted in 1973–1975 on the Castle Hill territory in Kremenets, Ternopil region.

Keywords: Archaeology, Kremenets Castle, E. Plamenytska

Lesia Chmil

**POTTERY PRODUCTION ON STAROKYIVSKA HILL IN 16-17TH CENTURIES
(BASED ON EXCAVATION MATERIALS FROM 1936)**

During the Old Kyivan hill excavations of 1936 led by T. Movchanivskyi, the remains of a kiln were investigated and dated to the 16th-17th centuries. The author reviews and analyses all data on the object saving in the excavation reports (T. Movchanivskyi's, N. Baryshevska's and V. Goncharov's diaries and photo albums).

Keywords: T. Movchanivskyi, Kyiv, archaeology, ceramic production

Fedir Yukhno

COSSACK PIPES FORM BATURYN

The article considers clay pipes discovered by archaeologists on the territory of NHCP «Hetman's Capital». Classification of finds on the basis of their shapes, materials and of ornamentation is given. The comparative analysis of pipes from the territory of Mazepa's Residence with materials found at other parts of the town and other relics is made.

Keywords: Baturyn, pipe, tuliika, little cup

Наукове видання

Науковий вісник Національного музею історії України

Засновник та видавець
Національний музей історії України

Збірник наукових праць

Випуск 1
Частина перша

Науково-допоміжна група:
О. Артюх (літературне редагування),
К. Костогриз, К. Цибенко, автори статей (переклад англійською),
С. Купрієнко (комп'ютерне верстання),
Д. Цепкова (комп'ютерний набір)

Адреса редакції:
Україна, 03001, Київ 001, вул. Володимирська, 2
Тел.: (+380-44) 278-43-76; (+380-44) 278-65-45
Факс: (+380-44) 278-43-23
E-mail: nmiu.conference@gmail.com

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідає автор.
Редакція залишає за собою право на скорочення і літературне редагування
матеріалів за погодженням із авторами. Усі права застережені. Передруки
і переклади матеріалів збірника дозволяються лише за згодою авторів і редакції.